

הרב יגאל קמיניצקי

מעלתם של הנופלים

- א. נשמת ר"ע המתגלה בזעיר אנפין בגדי וחבריו הי"ד.
- ב. נשמות הצדיקים שמתו, קרבות על מזבח של מעלה, כקרנן עולה וכליל לריח ניחוח לפני הקב"ה.
- ג. מסירות הנפש על קדושת השם, בדומה לעקידת יצחק, בכוחה לבטל גזירות קשות מעם ישראל.

א. נשמת ר"ע המתגלית בזעיר אנפין בגדי ובחבריו הי"ד

לא הכרתי את גדי, אך כשקראתי את מכתבו שנתפרסם בעיתונות לאחר נפילתו, נצטמררתי. בשרי נעשה חידודים חידודים. פתאום קלטתי מה פירוש דביקות ברבש"ע, מה פירוש של "ואתם הדבקים בה' אלקיכם" (דברים ד', ד') ממש, עד כלות. "נהיה מוכנים לשלם את המחיר, ואני מוכן להיות המחיר הזה", כתב גדי. הרגשתי באחת שאני מתרומם עם גדי. חשתי שכל מה שחינכנו, למדנו ומסרנו עליו את הנפש הופך מתיאוריה למעשים. פתאום מופיעה לה בדורנו איזו דמות עלומה, נסתרת, המזדקרת ומתרוממת באחת לפסגות ולרום כזה של ר' עקיבא, של עשרת הרוגי מלכות, של בר כוכבא ולוחמיו, של מתתיהו המכבי ובניו ועוד ועוד. אין לי ספק שדרכו היתה דרך של עוד רבים טובים ונעלים, שמסרו נפשם על קדושת השם, העם והארץ, אך זיכה אותנו גדי במכתבו הנדיר, שהדברים שנתגלו שם, הופיעו את עוצם הענין מן ההעלם אל הגלוי, ובאופן היותר חזק של אהבת אין קץ לרבש"ע. "אלקים אלי אתה אשחרך, צמאה לך נפשי, כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי מים. כן בקדש חזיתך לראות עזך וכבודך" (תהילים ס"ג, ב"ג) "נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה', לבי ובשרי ירננו אל אל חיי" (שם פ"ד, ג').

גדי זכה לקדש השם בחייו ובמותו, והגיע לאהבת ה' היותר עילאה, כמו שמובא ברמב"ם:

"ויכיצד היא האהבה הראויה הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה
עזה מאוד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד כאילו
חולה חולי האהבה שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה
תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה"

(הלכות תשובה י', ג')

- "אני מרגיש שמצד אחד אין דבר שאני רוצה בעולם יותר מלהיות
איתך לאהוב אותך, אבל מצד שני אין דבר שאני רוצה יותר מלהכות

את הנבלים האלו מכה גדולה... ברגעים האלה, הרגש הכלל ישראלי הוא זה שאמור להוליך אותך", כתב גדי. וממשיך הרמב"ם :

"יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו שוגים בה תמיד, כמו שצונו "בכל לבבך ובכל נפשך" (דברים ו, ה)"

(שם)

זאת עפ"י גרסת הילקוט שמעוני :

"רבי עקיבא אומר : אם נאמר "בכל נפשך" ק"ו "בכל מאדך", אלא [יש לאהוב את ה'] בכל מדה ומדה שהוא מודד לך, בין במדת הטוב בין במדת הפורענות"

(תורה, רמז תתל"ז)

"אל תשכחי, הכל לטובה, ואם זה מה שבחר רבש"ע אז זה מה שצריך להיות. לנו נשאר לקבל זאת רק באהבה. כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד, הכל לטובה גם זה", כתב גדי. וממשיך הרמב"ם :

"והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני, וכל שיר השירים משל הוא לענין זה"

(שם).

נראה כאילו מתוכו של גדי מתגלית בזעיר אנפין נשמתו של ר"ע. מצינו בגמרא :

"בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה, זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: רבינו, עד כאן? אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה "בכל נפשך" - אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי: מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו!! היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. יצתה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד. אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: זו תורה וזו שכרה? "ממתים ירך ה' ממתים וגו'!" (תהילים י"ז, י"ד) - אמר להם: חלקם בחיים. יצתה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שאתה מזומן לחיי העולם הבא"

(ברכות ס"א, ע"ב).

ויש לשאול, למה התכוונו התלמידים בשאלתם "עד כאן"? וכי יתכן שהם פקפקו בכך שצריך למסור את הנפש על קידוש השם גם במחיר של יסורים? לצורך זה נעיין ברישא של הגמ' שהבאנו :

"וואהבת את ה' אלקיך" (דברים טו). תניא, רבי אליעזר אומר : אם נאמר "בכל נפשך", למה נאמר "בכל מאדך"? ואם נאמר "בכל מאדך", למה נאמר "בכל נפשך"? אלא : אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו - לך נאמר "בכל נפשך", ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו - לך

נאמר "בכל מאדך". רבי עקיבא אומר: "בכל נפשך" - אפילו נוטל את נפשך"

(שם)

ויש לעיין מה מוסיף ר"ע על דברי ר"א? ומשיב המהרש"א, שר"ע בא ללמדנו שלא נטעה בדברי ר"א ונחשוב ש"בכל נפשך", הכוונה בכל כוחנו ויכולתנו ולא מסירות נפש ממש¹, והיה מקום לטעות זאת שהרי ר"א דרש ש"יש אדם שממונו חביב עליו מגופו", וודאי אין להסביר שגופו זה נפשו ממש, דאין אדם שמוכן למות בשביל ממונו². על זה בא ר"ע לומר "בכל נפשך" - נפשך ממש. מסירות נפש עד כלות, ומצינו שר"א דרש דרשה זו על ע"ז, שאם כפוהו לעבוד ע"ז, יהרג ולא יעבור (סנהדרין ע"ד, ע"א). על זה שאלו תלמידיו של ר"ע "עד כאן?!", כלומר: הפסוק המחייב למסירות נפש נאמר בע"ז, וכן מצינו לימודים דומים על ג"ע ושפיכות דמים, אך כיצד אתה ר"ע מרחיב כ"כ את הלמוד שמוסרים את הנפש גם על שאר מצוות? והשיבם: "כל ימי הייתי מצטער" וכו'. ויש להסביר בפשטות, שר"ע כל ימיו השתוקק לרגע בו יוכל להתייחד עם הבורא בייחוד יותר עלאי, ע"י מסירות נפש על קדושת שמו, אך ההיתר המעשי שלו למסור את הנפש, נובע מן העובדה שמדובר בשעת שמד, שם מצווים למסור את הנפש על כל מצוה קלה (שם), ק"ו שעל מצות לימוד תורה שהיא שורש של כל הקיום שלנו, מוסרים את הנפש.

יתכן עוד לפרש את דברי ר"ע, דמצינו מחלוקת האם בדבר שנאמר בו יעבור ולא יהרג, אסור לההרג, או שאין חובה, אבל המוסר נפשו על כך קדוש יאמר לו?

הרמב"ם פוסק:

"כל מי שנאמר בו יעבור ואל ייהרג, ונהרג ולא עבר - הרי זה מתחייב בנפשו"

(יסודי התורה ה', ד').

וכתב על זה הכסף משנה:

"אבל שלמים וכן רבים, סוברים שאם נהרג ולא עבר, צדקה תחשב לו" (שם).

וכן פסק הטור:

¹ כנאמר "ושב אל ה' בכל לבבו ובכל נפשו" (מלכים ב' כ"ג, כ"ה), ובודאי אין הכוונה שם שהוא מת בתשובתו, ואומנם מצינו בר"א בן דורדיא שמת בתשובתו (עבודה זרה י"ז, ע"א), אך ודאי שם מדובר בחריג.

² ומה שהתירו בבא במחותרת להרוג את הגנב, שמא יהרגנו, דאדם בהול על ממונו (סנהדרין ע"ב, ע"א), ודאי שם הוא לא מתכוון לההרג, אלא שמתוך זה שהוא בהול על ממונו, יכול הוא לאבד את שקול הדעת, ולהכנס למצבים של פיקו"נ מבלי משים.

"כל העבירות, חוץ מעכו"ם וגלוי עריות וש"ד, שאומר לו לאדם, שיעבור עליהם או יהרג, אם הוא בצנעא, אם ירצה יעבור ואל יהרג, ואם ירצה להחמיר על עצמו, וליהרג, רשאי"
(יורה דעה קנ"ז).

וכן כותב הבית יוסף:

"ומי"ש רבינו על שאר עבירות, שאם הוא בצניעא, אם ירצה להחמיר על עצמו, וליהרג, רשאי, הוא בדברי סמ"ק (סי' ג'), ובדברי הר"ן בפרק במה טומנין (שם), וכ"כ הרא"ש בפרק אין מעמידין (סי' ט'), והביא ראייה מהירושלמי (סנהדרין פ"ג, סוף ה"ה), וכ"כ רבינו ירוחם (ניי"ח ח"ג, קס"ה, ע"ד), אלא שכתב, דהיינו כשהגוי מתכוין להעבירו, אבל להנאתו נקרא חובל בעצמו. ודלא כהרמב"ם ז"ל... ודברי הרמב"ן בספר תורת האדם (שער השכנה, ד"ה "יולענין ע"א") נוטים לדברי הרמב"ם ז"ל"
(שם).

והנמוקי יוסף כתב כדברי הרמב"ם ז"ל, אבל הוסיף:

"ומכל מקום, אם הוא אדם גדול, חסיד וירא שמים, ורואה שהדור פרוץ בכך, רשאי לקדש את השם, ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה, כדי שיראו העם וילמדו ליראה את השם ולאהבו בכל לבם³. והיינו דאמרינן "מה ראו חנניה מישאל ועזריה שהפילו את עצמן לכבשן האש" (פסחים נ"ג, ע"ב), פירוש: ולא השתחוו לצלם, שהרי לאו עבודה זרה היתה, אלא אנדרטי של מלכין לכבוד בעלמא, אלא מתוך שהיו רובן טועין, וסבורים שהיתה עבודה זרה, היה קידוש השם במה שעשו. ואמרינן נמי במדרש: "מה לך יוצא לסיקל? שמלתי את בני! מה לך יוצא ליצלב? שנטלתי את הלולב!" (ויק"ר ל"ב, א') דמשמע שהיו מוסרין עצמם על קדושת השם לפנים משורת הדין דודאי לא היו מחוייבין בכך, אפילו בשעת הגזירה, כיוון שבידן להעביר ולבטלם, אלא דאפילו הכי היו נוהגין, מפני שהיתה השעה צריכה לכך"

(בסוף פרק בן סורר ומורה, סנהדרין י"ח, ע"א בדפי הרי"ף),

משמע שלדעתו אפילו בדעת הרמב"ם, כל מצוה שאדם גדול מקיים ופועל ויש לה השלכה ציבורית וקידוש השם, מותר לאדם למסור את הנפש עליה.

מצינו א"כ שלדעת הב"י, עפ"י דברי הרבה ראשונים, וכן לטור, מותר להחמיר ולמסור את הנפש, ולדעת הכס"מ אפילו צדקה תחשב לו. כ"כ מצינו בנמוקי יוסף ובכס"מ בדעת הרמב"ם שכשיש אדם גדול בעל השפעה ציבורית, שמעשיו יגרמו קידוש השם ואהבת ה' מותר לו למסור את הנפש. אכן, יתכן שר"ע שהיה גדול דורו, סבר שמותר לו למסור את

³ וכן מצינו שסובר הכסף משנה בדעת הרמב"ם.

הנפש גם שלא בשעת השמד, "כדי שיראו העם ליראה את השם ולאהבו בכל ליבם..." כלשון הנמוק"י לעיל, ועל זה היה משתוקק ר"ע כל ימיו. אכן, ר' עקיבא הוא סמל של עם ישראל לדורותיו, החי ומת על קדושת ה' יתברך. גדי ממשיך דרכו של ר"ע, לא רק קידש את השם במותו, אלא שמכתבו מגלה כיצד בחייו הוא כולו חי את "שויתי ה' לנגדי תמיד" (תהילים ט"ז, ח). כיצד דבק הוא באלקים הממלא את כל ישותו: "אלקים אלי אתה אשחרך, צמאה לך נפשי כמה לך בשרי...". אשריך גדי שיצאה נשמתך באחד, אשריך גדי, שמזומן אתה לחיי העולם הבא, כר"ע וחבריו, הרוגי מלכות המקריבים עצמם למען עם ישראל, שאין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתם.

ב. נשמות הצדיקים שמתו קרבות על מזבח של מעלה קרבן

עולה וכליל לריח ניחוח לפני הקב"ה

הגמ' במנחות אומרת:

"לעולם זאת על ישראל" - א"ר גידל אמר רב: זה מזבח בנוי, ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן; ורבי יוחנן אמר: אלו תלמידי חכמים העוסקין בהלכות עבודה, מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהם"

(ק"י, ע"א).

הפסוק בשלמותו מופיע בדברי הימים ב':

"הנה אני בונה בית לשם ה' אלקי, להקדיש לו, להקטיר לפניו קטרת סמים, ומערכת תמיד, ועלות לבקר, ולערב, לשבתות, ולחדשים ולמועדי ה' אלוקינו, לעולם זאת על ישראל"

(ב', ג').

הקושי בפסוק הוא: כיצד ניתן לומר על מערכת התמיד והקרבתו שתהיה לעולם על ישראל, הרי ביהמ"ק יחרב, וממילא תיפסק עבודת הקרבנות? ע"כ רבי יוחנן מתרץ שאלו תלמידי חכמים העוסקין בהלכות עבודה גם בזמן שהבית חרב, ומעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהם, והם מקריבים עליו קרבנות. דבריו של ר' גידל אמר רב - זה מזבח בנוי, ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן - דורשים יתר הבנה. על איזה מזבח ובאילו קרבנות מדובר?

ומתרץ התוספות:

"מדרשות חלוקין. יש מי שאומר - נשמותיהן של צדיקים, ויש מי שאומר - כבשים של אש, והיינו דאמרינן בשמונה עשרה בעבודה: "ואשי ישראל ותפילתם מהרה באהבה תקבל ברצון", ויש אומרים דקאי אדלעיל: "והשב את העבודה לדביר ביתך ואשי ישראל"

(תוספות שם, ד"ה "ומיכאל שר הגדול")

לפי התירוץ השני של תוס' משמע שמדובר בקרנות אש דמויי כבש, שאותם מקריב מיכאל. ואילו לפי התירוץ הראשון מיכאל שר הגדול עומד, ומקריב על מזבח של מעלה נשמותיהם של צדיקים! ממש מזעזע!

בסידור הגר"א בתפילת שמונה עשרה, הגר"א מרחיב את הענין:

"... וגם חכם הרזים דף ט' כתב: עד שלא חרב ביהמ"ק היה מיכאל

מקריב בדמותן קרבן ישראל לפני ה', ואחר החורבן אמר לו הקב"ה:

"לא תקריב לי דמות קרבן שור וכשב ועז, כי לא אכנס לירושלים וכו', כי

אם נפשות הצדיקים ותינוקות שלא חטאו, והם עולים לריח ניחוח" ע"כ.

ובמדרש הנעלם: "אמר ר' חייא: הקרבה זו אינה כשאר הקרבנות, אלא

כאדם המקריב דורון לפני המלך" (עפ"י זוה"ק נח ל"ו, ע"א)

(תפילת "יעלה ויבוא", ד"ה המתחיל "וירצה").

מה המשמעות של הקרבת קרבנות צדיקים אלו? מצינו שעבודה הינה צורך גבוה (ספר "עבודת הקודש" חלק העבודה, א'), וכפי שאנו אומרים בתפילה "תנו עז לאלקים" (תהילים ס"ח, ל"ה), כביכול אנו נותנים כח לרבש"ע לפעול. הקב"ה קבע עפ"י רצונו לפעול בעולם, דרכנו ועל ידינו, בבחינת "אתם עדי נאום ה'" (ישעיהו מ"ג, י'). כשם שתפילה הנעשית מתוך עומקא דלבא, מתוך דכדוך הנפש, מתוך טהרת הלב, עולה היא מלמטה למעלה, ועושה נחת רוח למעלה, ומתוך כך הקב"ה פועל טוב על עמו, כך ביתר תוקף ועוז, מסירות נפש על קדושת השם העם והארץ, עושה רושם אדיר בשמים, ונחת רוח גדול למעלה, הגורם להורדת שפע גדול כאן למטה, וזה מה שנאמר שמיתת צדיקים מכפרת (תנחומא אחרי מות, י'). קרבן העולה שלהם עולה לרצון לפני אדון כל, עד שיש בו כוח לכפר על טעויות הדור, ולבטל ממנו יסורים. קרבנות העולה התמימים הזכים והטהורים של גדי וחבריו הי"ד, שעלו על מזבח ה' על ידי מיכאל השר הגדול, יהיו לריח ניחוח לפני ה', וכדברי המדרש "כאדם המקריב דורון לפני המלך".

ג. מסירות נפש על קדושת השם, בדומה לעקידת יצחק, בכוחה

לבטל גזרות קשות מעם ישראל

וכך מצינו בגמרא:

"אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מאי דכתיב: "כי אתה

אבינו, כי אברהם לא ידענו, וישראל לא יכירנו, אתה ה' אבינו גואלנו

מעולם שמך" (ישעיהו ס"ג, ט"ז). לעתיד לבוא יאמר לו הקדוש ברוך הוא

לאברהם: בניך חטאו לי. אמר לפניו: ריבונו של עולם - ימחו על קדושת

שמך. אמר: אימר ליה יעקב דהוה לי צער גידול בני, אפשר דבעי רחמי

עליהו. אמר ליה: בניך חטאו. אמר לפניו: ריבונו של עולם, ימחו על קדושת שמך. אמר: לא בסבי טעמא, ולא בדרדקי עצה. אמר לו ליצחק: בניך חטאו לי. - אמר לפניו: ריבונו של עולם, בני ולא בניך? בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע, קראת להם בני בכורי, עכשיו בני ולא בניך? ועוד, כמה חטאו? כמה שנותיו של אדם - שבעים שנה. דל עשרין דלא ענשת עליהו - פשו להו חמישין. דל עשרין וחמישה דלילותא - פשו להו עשרין וחמישה. דל תרתי סרי ופלגא, דצלווי ומיכל ודבית הכסא - פשו להו תרתי עשרי ופלגא. אם אתה סובל את כולם - מוטב, ואם לאו - פלגא עלי ופלגא עליך. ואם תמצא לומר כולם עלי - הא קריבית נפשי קמך. פתחו ואמרו: אתה אבינו."

(שבת פ"ט, ע"ב).

גמ' זו תמוהה היא עד למאוד. וכי יתכן שכך יאמרו אבותינו אברהם ויעקב על עם ישראל "ימחו על קדושת שמך", האם שומעות אוזנינו מה שפינו מדבר?! כמו כן מהי התשובה כמה שנותיו של אדם וכו', וכי בזמן שהוא אוכל ושותה פטור הוא ממצוות, וכי בלילה לא חלות עליו מצוות התורה!?

בספר "נצח ישראל" משיב המהר"ל:

"...אבל דעת חכמים בזה לגלות הדברים אשר אמרנו, כי מצד יצחק ומידתו א"א שיהיה הסרה והפרדה לישראל מן הש"י, רק יש להם דביקות וחיבור לגמרי אל השם יתברך, ולא שייך בחטא שיהיה מבדיל ומרחיק את ישראל מן הש"י, וג"כ כי מצד מידת יצחק, אשר הוא מידת הדין, כאשר ירד לעומק הדין, יש ללמוד זכות לכך ע"י יצחק שהוא התחלתם, ומצד מידת המשפט אשר הוא עומק הדין יש כאן זכות, ואם אין כאן זכות פשוט לגמרי, מ"מ יש זכות כאשר יורד לעומק הדין"

(פרק י"ג, עמ' ע"ז).

כלומר אין הכוונה שבאמת אלו היו תשובותיהם של אברהם ויעקב, אלא שהתשובה באה ללמד על המצב ועל היחס בינינו להקב"ה מכוחם. כאשר הדבקות בה' באה מצד החסד (אברהם), או מצד הרחמים (יעקב) הרי היא קיימת לא מכוח זכותו של עם ישראל אלא מכוח רצון ה', וכשישראל אינם מכירים תודה להקב"ה וחוטאים כלפיו, יש זעזוע שבינם לבינו, משא"כ כשיצחק שהוא מידת הדין, מוסר נפשו על קדוש ה', הוא מגלה שגדלות אהבתנו לה' ודבקותנו בו הם בעצם, כך שגם אם ישראל חוטאים, זה משהו ארעי, זמני ובמקרה, ואין בו כח כהוא זה להקהות את הקשר שביניהם. בכוחה של מידת הדין לרדת לעומק הדין, ולגלות בזה את הזכות העמוקה של עם ישראל, ואת הקשר העמוק בינו להקב"ה, שהוא מעל כל חשבון ומעשה. עפ"י נוכל להבין את ההלכה הבאה:

"ויאמר עם הקורבנות פסוק "ושחט אותו, על ירך המזבח צפונה לפני ה'"
 (ויקרא א', י"א)"

(שולחן ערוך אורח חיים, א', ח').

מה הטעם? מובא בויקרא רבה:

"וישחט את בן הבקר וגו'" (שם, ה') ובאיל הוא אומר: "צפונה לפני ה'". אמרו בשעה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו, התקין הקב"ה שני כבשים, אחד של שחרית ואחד של ערבית. וכל כך למה? שבשעה שישאל היו מקריבין תמיד על גבי המזבח, וקוראין את המקרא הזה "צפונה לפני ה'", וזכר הקב"ה עקידת יצחק. מעידני עלי את השמים ואת הארץ, בין גוי; בין ישראל; בין איש; בין אישה; בין עבד; בין אמה; קוראין את המקרא הזה "צפונה לפני ה'", וזכר הקב"ה את עקידת יצחק שנאמר "צפונה לפני ה'".

(ב', י"א).

מה הקשר בין הצפון לבין יצחק? מצינו: "וזכרתי את בריתי יעקוב, ואף את בריתי יצחק, ואף את בריתי אברהם אזכור, והארץ אזכור" (ויקרא כ"ו, מ"ב). ומסביר רש"י:

"ולמה לא נאמרה זכירה ביצחק? אלא אפרו של יצחק נראה לפני, צבור ומונה על המזבח"

(שם).

כלומר את אברהם ויעקב הקב"ה, כביכול, יכול לשכוח לזמן מה, כמו שראינו לעיל, שהקשר של עם ישראל אל הקב"ה מכוח מידת החסד והרחמים של אברהם ויעקב תלוי במעשינו, אולם יצחק הוא בלתי נשכח, שהרי מכוח גבורתו, פשט צווארו לשחיטה להעקד על קדושת שמו, ע"כ אפרו צפון תדיר וללא הפסקה ע"ג המזבח לפני רבש"ע. ועומד לזיכרון כל בכל שעה ושעה. אמנם יצחק לא הוקרב ממש, אבל הרצון להיות קרב, עלה לרצון כאילו הוקרב, בבחינת כוונה טובה הקב"ה מצרפה למעשה. ומי שהקריב עצמו ממש עאכו"כ.

נאמר על יצחק: "וירא אליו ה'", ויאמר אל תרד מצרימה, שכן בארץ אשר אומר אליך" (בראשית כ"ו, ב'), ומפרש רש"י במקום:

"אל תרד מצרימה" - שהיה דעתו לרדת מצרימה כמו שירד אביו בימי הרעב, אמר לו "אל תרד מצרימה" שאתה עולה תמימה, ואין חוצה לארץ כדי לך"

(שם).

מי שהוא כולו קודש לה', מי שהוא כולו עולה תמימה, אינו רשאי לרדת ממדרגתו, ואינו רשאי להתנתק מארץ הקודש. זכו גדי וחבריו להתקדש, להטהר ולהתעלות בקדושה של מעלה שאין למעלה ממנה, לחיות מתוך קידוש השם, מתוך אהבת נצח לקב"ה, ובסופו של דבר גם לעלות בסערה השמימה על קדושת שמו על כבוד

ארצו ועל בניין עמו. תהא נשמתם צרורה בצרור החיים יחד עם כל צדיקי הדורות מקדשי השם בחייהם ובמותם, שאפרס צבור ע"ג המזבח לעד ולנצח נצחים, ומסירות הנפש שלהם היא זו המחברת אותנו לנצח לבורא עולם מעבר לכל חשבון ומעשה.